

..... 2017

VEČERNICE

Fože Strutz

Sanjska dežela

Inšpektor Mangart in rop Pernhartove Ribnice

Mohorjeva
Celovec

Jože Strutz

Sanjska dežela

Inšpektor Mangart in rop
Pernhartove *Ribnice*

Tretji primer

Mohorjeva
Celovec

Kazalo

1. Pod snegom	7
2. Diluvij	17
3. Impresionizem	23
4. Stari znanci	31
5. Kramotova skrivališča	39
6. Verdijeva <i>Moč usode</i>	53
7. V Celovec	61
8. Med umetniki	65
9. Filozof iz Velikovca	73
10. Drugo branje	79
11. Pod Pernhartovimi Gurami	85
12. Kramotova dražba	97
13. Neke vrste razplet	105
14. Svet na boben. Kraški festival	111

Pod snegom

Inšpektor Viktor Mangart, stari medved celovških policistov, se je konec decembra vendar odločil za dvotedenski dopust, ki bi ga z ženo rada preživela v Kranjski Gori, tako idiličnem kot svetovljanskem kraju ob tromeji, ob vznožju Vršiča in drugih velikarov. Tam bi se lahko malo okrepčevala ob smučanju, plezanju in lagodnih večernih srečanjih v hotelski restavraciji Kompassa, znanega starega hotela uslužbencev Regpola, kjer je Mangart zaprosil, da mu za teden dni rezervirajo apartma. Že v nedeljo, 30. decembra, sta prispela v pravljичno zasneženo in še zmeraj božično okrašeno vas in se ugnezdila v stanovanju z balkonom na strme smučarske proge in vrhove južnih Alp. Obvestil je tudi Petka, novinarja, da bosta z Agato v Kranjski Gori in se tudi on lahko priključi družčini, zbrani za silvestrovanje. V najkrajšem času je prejel sporočilo, da bo Petek prišel prav na Silvestrovo, seveda ne sam samcat, temveč v družbi prijazne ženke, zaročenke Lize.

Obrnilo pa se je čisto drugače. Liza ni utegnila iti, nekaj jo je privezalo na domači Piran in zato se je tudi Petek malo obotavljal, a se je končno le vzravnal in Mangartu sporočil, da bo zadnji ponedeljek stare-

ga leta praznoval z njima in njunimi prijatelji, sevé na prostem, pod milim nebom, da bo pravo vzdušje pri trčenju kozarcev s šampanjcem in pozdravljanju Novega leta, petindvajsetega po vstajenju nove Slovenije in lahkomiselnem izbrisu zgodovine.

Petek je Lizo spravil v Koper, kjer je imela neko obveznost – ni preveč spraševal, a je morala biti nujna stvar. Potem pa se je nemudoma odpravil proti Mojstrani in Kranjski Gori. Pa ga je prevzela stara navada in namesto da bi se popeljal naravnost proti slovensko-italijanski meji, se je pri okrepčevalnici Naklo premislil in zavil v drugo smer, proti Jezerskemu, stranskemu sedlu nad Koroško, ki ga je zelo ljubil. Pokrajina je bila pod polmetrsko snežno odejo, cesta pa dobro splužena.

Na samotnem Jezerskem je malenkost pojedel, bilo je okrog tretje ure popoldne, mrak se je že delal, a Petek se je medtem dokaj pomiril, se premislil in vrnil k avtomobilu, ki ga je pustil na dolnji strani gostilne Planika. A čudno! Potem ko je šel malo stran kadit in se je vrnil k parkirišču, je v mraku zagledal dve moški postavi, ki nekaj bašeta, očitno pretovarjata iz enega avtomobila v drugega. Bil je širok predmet, ovit v rjav karton. Petek je obstal in zastrmel. Sploh ga nista opazila in predmet spretno spravila v črn kombi znamke Citroën. Petek pa se je kmalu prebudil iz začudenja in se jima prav pre-

vidno približal: čepé se je ozrl na registrsko številko obeh avtomobilov, predvsem tistega, v katerega sta položili veliki predmet. Bila je kranjska registracija s številko KR-UL-069. Nekaj pa je moralo biti narobe. Med delom sta se pogovarjala prav pritajeno, skorajda šepetaje, pa v naglosti. Petka je mikalo, da bi ju zasledoval, a je bil prepozen. Usedla sta se v črni kombi in dokaj hitro oddendrala v gorenjsko smer, ne da bi ga zapazila, čepečega za belim grmom. To ga je spravilo z mesta. Odrinil je misli na muhasto Lizo in sedel za volan, da se vendar odpravi v Kranjsko Goro in se pridruži Mangartovi skupini. Vozil je hitro, se zvijal po belih serpentinah dol, mimo Starega Kanonirja, kjer so že praznovali, in naprej po dolgi, s snegom kar dobro obložene poti vzdolž Kokre. Kako velika in neskončna je Slovenija, pa se dela tako majhno, se je nasmehnil, vključil radio in poslušal drugi program, kjer so predvajali pestro glasbo, komade z vseh koncev zahodnega sveta. Smo pač nepoboljšljivi zahodnjaki, tako je in ne bo drugače, je mislil in hrepenel po skupini znancev na Gorenjskem, Avsenikovem planetu. Planet moj, zlati planet, je zapel.

Ko je prispel na avtocesto, je šlo dosti bolje. Kmalu je bil na višini Radovljice, kjer je nekoč doživel hudo nevihto in sta se z Lizo komajda utegnila rešiti v staro restavracijo Pri Vitezu.

Nato je prišel odcep na Bled, za njim pa v Žirovnico in Vrbo, vasico pesnika, in kmalu je bil sredi gorovja, v idiličnem zimskem območju, na vseh straneh obdanem s snežniki.

*

Kranjska Gora je bila polna turistov in nočnih potepuhov, avtomobili so se gnetli ob vhodih v hotele, samo okrog hotela Kompas je vladal nekak red ali pa tudi mir. Neki domači čuvaj srednjih let ga je sprejel in vprašal po namenu. Ko je Petek omenil Mangarta, so mu bila vrata odprta in dobil je udobno mesto za avtomobilček. Malo se je prestopal, zganil in raztegoval. Bil je nekoliko utrujen, nemiren, a vendar: noč bo pestra in dolga. Ura je bila šele malo čez pol sedmo.

Ob hotelskem sprejemu je dobil ključ za apartma, kjer sta bivala Mangart in njegova žena, ki sta njemu odstopila dodatni kabinet s francosko posteljo, prav prostorno, kot je ugotovil. Mangarta in njegove žene ni bilo v apartmaju. Petek je potovalko pustil kar v izbi, se nekoliko osvežil in stopil pred hotel, da bi užival ozračje alpskega kraja, prežetega s čarom in aromo turističnega središča, ki pa vendar še ohranja obliko vasi, s cerkvico v sredini in starimi hišami in ulicami okoli nje. Na vseh koncih in krajih so bile ute in stojnice, ki so ljudi vabile na kozarec ali dva,

Petek pa se jim je najprej izognil in prehodil zasneženi holmec, od spodnjih, polno osvetljenih prog, do starih kmečkih hiš onstran vasice. Zagledal je precej mladih parov, večidel zbranih okrog drsališča pred hotelom Prisank in pred lokalom zraven pošte. Ob pol devetih pa se je le vrnil v hotel, se znova osvežil in stopil na parket, da bi poiskal Mangartovo družbo, ki se je menda zbrala v veliki dvorani hotela, kjer bo potekalo silvestrovanje z vsem rompompomom, se pravi slovesno glasbo in solističnimi nastopi.

Dvorana v prvem nadstropju hotela je bila domala polna, ljudje so švigali sem ter tja in naokrog, vsi praznično oblečeni, moški v črnem, ženske pa v pink do smaragdne, s frizurami skorajda do stropa. Inšpektor Mangart je predsedoval omizju na desni strani dvorane, z družčino kakih tridesetih ljudi okrog sebe, večidel zakonskih parov, a bilo je tudi nekaj mladih vmes. Mangart ga je takoj zagledal in mu pomahal, naj prisede k njemu in njegovi ženi. Nič mu ni bilo neprijetno, da Petek prihaja sam samcat, pa še v dokaj ležerni obleki, črnih hlačah in belem sakoju. Vsaj njegovi lasje so bili v redu, sivočrni kodri so se nežno prižemali k ovalnemu obrazu športnega novinarja, ki je imel glas samozavestnega borca za pravico in enakost. Ni bil ne „čist marksist“ ne „revizionist“, a o njem so vsi vedeli, da hodi po stopinjah Janka Messnerja, nekdanjega mentorja

koroškega intelektualnega naraščaja. Petek sam je o tem nenehno objavljaj in javnosti razlagal, kakšno je njegovo stališče v tej družbi na prevratu ekosocialne demokracije v nihilizem.

Preden je začela glasba – Big Band RTV Slovenija s pevcem Alfijem Nipičem in pevko Alenko Godec – je Petek Mangartu namignil, da ima nekaj na srcu. Stopila sta k oknu, ki gleda na južno stran hotela, kjer je bil nekakšen vrt, napolnjen s snegom, in Petek je inšpektorju na kratko pripovedoval o svojem opazovanju na Jezerskem, sumljivem kombiju znamke Citroën, v katerega sta dve osebi nekaj pretovorili na prav skrivnosten način. Tudi registracijsko oznako kombija mu je dal. Mangart se niti za minuto ni obotavljal, temveč takoj po telefonu obvestil dežurnega uradnika v Celovcu in ga zaprosil, naj skupaj s kolegi v Kranju preverijo zadevo, ki morda zahteva takojšnji ukrep, pa si tudi ogledajo vozilo, ki je obstalo na Jezerskem. Kolegu onstran Karavank je še razložil, da gre za dokaj velik predmet, ki sta ga tisti osebi tlačili z enega mesta na drugo. Potem sta se vrnila k omizju, kjer se je začela veselica z glasbo, ki je v hipu začarala občinstvo, tako da je nastalo prav prijetno ozračje med ljudmi. Nekateri gostje so naročili večerjo, drugi so stopili na plesni parket in tako slovesno odprli silvestrski večer. Petek si je pri natakari-ci naročil veliko pivo in se prepuščal vzdušju ob mizi,

kjer mu je bilo znanih kar nekaj ljudi: kriminalisti, novinarji, psihologi, umetniki, zbrani okrog inšpektorja, karizmatičnega človeka, ki pa je ravnokar svojo ženo odpeljal na parket in se veselil dopusta. Ko sta Mangartova dva vrnila, so vsi trije naročili večerjo in se potem vdajali klepetu, ki sta ga obvladovala tako Mangart kot tudi njegova žena. Prisedla je tudi neka novinarka, Katja Valenčič, Petku poznana z raznih srečanj in medijskih konferenc; bila je dokaj vesela, da je tudi tak kaliber kot on na kranjskogorskem silvestrovanju. No, popila sta kar nekaj kozarcev in tudi nekajkrat skočila na plesni parket, vendar med njima ni prišlo do večjega segrevanja. Big Band se je potrudil, a Petek ni mogel iz svoje kože, mislil je na Lizo in si predstavljal, da se z njo vrti po parketu. Ko sta spet sedla in si nalila vina, ga je Katja vprašala, ali že ve za pravno tožbo, ki jo je doletela. Pred nekaj meseci je napisala članek o tukajšnjem desničarskem prizorišču in omenila tudi neko državotvorno stranko, pa so jo obtožili hujskanja in prekrška novinarske dolžnosti o resničnosti poročanja in korektnem pridobivanju podatkov. Za trenutek je bila potrta.

„Kmalu bo tako kot na Kitajskem,“ je rekel Petek, „s katero sicer nimamo nikakršnih podobnosti, a s tem postopkom proti svobodnemu novinarstvu bo s to stoo odstotno neenakostjo lahko opravljeno. A je tudi že v Avstriji podobno, kjer na sodišča ne vlečejo

skorumpiranih uradnikov in lobistov, temveč zaščitnike narave in borce za humano ravnanje z živalmi. Lobisti so čedalje bolj drzni; za njimi stoji veliki kapital. Država pa niti ni zmožna zakrpati lukenj v proračunu.“

Ko je izrekel to zamisel, je nenadoma, kot bi fantek začul očetove korake, zaslišal Mangartov glas.

„Franc, pojdi z mano, samo za trenutek!“

Opravičil se je sogovornici in stopil za Mangartom, ki je s telefonom v roki dokaj naglo korakal proti Plavemu salonu. Tam je bilo le malo ljudi, nekateri ljubezenski parčki, ki so čepeli v kotu, zatopljeni v klepet. Mangart je sedel na klop zraven okna in povabil Petka, naj prisede.

„Franc, tista stvar, o kateri si mi sporočil, *primer Pernhart*, dobiva drugo razsežnost. Poklical me je Mahné. V Kranju so našli tisti Citroën kombi, praznega sevé. A je vendar bilo nekaj sledov, tako da so izvedeli za ozadje incidenta. Gre za organiziran rop nekaj dragocenih slik v Celovcu. Pomisli! Kot da bi bil Celovec Rotterdam ali Pariz. Veš, da so muzeji navadno ob ponedeljkih zaprti. Tako je tudi v Celovcu. Po mojem klicu pa so vendar preverili stanje muzejskih ustanov, pa so bili prestrašeni. V dveh glavnih muzejih je bilo ukradenih več slik, najprej iz skladišča starega, zanemarjenega Deželnega muzeja, vlomili pa so tudi v Muzej pri stolnici. Izginili sta dve dragoce-

nosti Marka Pernharta, *Zasnežena pokrajina* – to je *Ribnica na Kranjskem* – in *Marija Loreto*, potem pa še dve skulpturi Draga Tršarja. No, Giacomettija ali Picassa v Celovcu pač ni, niti ne Jakopiča, Groharja ali Jame! Jutri bo sestanek v Kranju, oba morava biti tam. Zato te prosim, da greš spat kmalu po polnoči in se lahko dobiva jutri zjutraj točno ob osmih pri zajtrku. Se strinjaš? To je zdaj najina dolžnost, ker sva roparjem prišla na sled. Ne bo šlo drugače! Velja?!”

Petek mu je prikimal. Molče sta se vrnila v hrupno dvorano. Ura je kazala malo pred enajsto. Godba je igrala tisto o Šušarskem mostu. Nihče od gostov ni kaj slutil o tem, kaj se to noč dogaja na svetu. Celovski rop pa je bil zares eden najneznatnejših prekrškov med vsemi drugimi zločini, ki pestijo ljudi na svetu v enem samem trenutku. Z očmi je Petek iskal kolegico novinarko, rdečelaso lepotico, ki jo je zdaj malo pogrešal. Priletela je s parketa, vesela, da je on spet pri mizi in se ga lahko oklene. Skupaj sta šla na prosto, se odpravila proti centru vasi, kjer naj bi se pod milim nebom začel višek silvestrovanja, ognjemet in preštevanje zadnjih sekund starega leta. Kakor samoumevno sta se s Katjo prijela za roko, imela je prijetno dlan in mu nalahno stisnila roko. Tako sta mirno in lahkotno hodila proti cerkvi in Cvitarjevi gostilni. Vendar ji je moral tudi odkriti, da se bo prav kmalu podal spat, ker se je zgodilo nekaj